

Kolikor državna in deželna uprava, toliko uprave javnih in zasebnih podjetij izkušajo spraviti sedaj v pravično soglasje prejemke svojega podrejenega osebja z vedno naraščajočo draginjo najpotrebnejših živil. — Temu v dokaz navajamo dejstvo, da je dala državna uprava ravnokar prelep zgled požrtvovalne velikodušnosti. Ker ni prišlo do sporazumljenja med gosposko in poslansko zbornico državnega zbora glede zakona o uravnavi plač avskultantom in sod. vajencem, je odredilo c. kr. ministrstvo, spoznavši potrebo nujne pomoči, da se administrativnim potom povišajo in začasno uredi plače imenovanih uradnikov, dokler se ne sklene dotični zakon.

Visoki deželni odbor naj izvoli posnemati v tem drž. upravo ter naj nakaže vsem učiteljem in učiteljicam na javnih ljudskih šolah dežele primerno osebno doklado, ki jo bodo dobivali do sprejetja in potrditve novega šolskega zakona. Na ta način ugodi visoki deželni odbor le upravičenim zahtevam vsega učiteljskega stanu.

Razlogi s stališča pedagogike, pravičnosti in človekoljubnosti odločno zahtevajo, da se to zgodi brez odlašanja!

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

II.

Vprašanje: Moj nadučitelj je navdihnjen s tovariškim duhom, ravna prav prijateljski in ljubeznivo z menoj. Hvaležen sem mu zato, a vendar ne tako, da bi slepo odobral vse njegove nazore, ki diše čisto po hlapčevanju. Najini nazori se čisto križajo, kar pa na najino prijateljstvo in tovarištvo ne vpliva škodljivo. Kjer se ne vjemava, iščeva po knjigah, pri sosednjih tovariših i. t. d. temelja in dokazov za svoje trditve. Čisto zmaga on, tuintam zopet jaz. Kakor nalašč so začeli izkušeni naši tovariški dohtarji pisati recepte v »Uč. Tov.« K njim se zatekam tudi jaz s svojo bolno zadevo, proseč zdravlila.

Moj tovariš in nadučitelj prireja namreč po večkrat na leto v šoli s šolsko mladino predstave, petje itd. ter vsako prireditev prej okrajnemu šolskemu svetu naznani, češ, ta mora za vse vedeti, kar se godi v šoli. Jaz sem nasprotnega mnenja, da namreč tega ni treba okrajnemu, temveč krajnemu šolskemu svetu naznani; zakaj krajni šolski svet je nadzorovalna oblast prve, a okrajni druge inštanice. Prosim velenjenji kolegij gospodov dohtarjev v naši »pisarni« za pravno tolmačenje te zadeve.

Hruška.

Odgovor: Pravo je na tvoji strani. Ta nazor utemeljujem s sledečimi zakonitimi določbami:

1. Odstavek drugi § 29. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870, nalaga sicer učitelju dolžnost, da ne sme šolskih prostorov niti sam rabiti niti rabiti dati v zadeve, ki nasprotujejo njihovemu namenu; ne nalaga mu pa dolžnosti, da bi moral o tem, če jih je za kako zadevo rabil, naznani ali poročati okrajnemu šolskemu svetu. Kjer je naučno ministrstvo hotelo, naj učitelj o svojih ukrepih preskoči prvo inštanico ter poroča okrajnemu šolskemu svetu, tam je to izrečno v naredbi izreklo, n. pr. v § 31. šolskega in učnega reda ono izrečno terja, da mora šolski vodja vsakokrat poročati okrajnemu šolskemu svetu, če je podelil kateri učiteljski osebi dopust svoje šole do 3. dni, v § 29. pa ta terjatev ni prav nič omenjena. Šolski vodja je pač odgovoren za šolske

prostore, ni mu pa treba prositi dovoljenja za nameravano rabo na okr. š. svet, niti mu ni dolžan nameravano rabo naznani. Če tvoj nadučitelj vendar tako postopa, dela to ali iz neosnovane boječnosti, ali pa iz nevednosti, oziroma krivega tolmačenja zakonitih določb.

2. Iz stališča nadzorovalnega zakona z dne 8. svečna 1869. je primerno, da učitelj, oziroma šolski vodja ta svoj namen — ne terja se uradno — vsaj zasebno naznani krajnemu šol svetu; zakaj v zmislu § 3. rečenega zakona je šola (pouk in poslopje) izročena v nadzorstvo kraj. šolskega sveta. Okrajni šolski svet je v tej zadevi druga inštanca in ni zakonito utemeljenega povoda prvo inštanco prezreti. Kot druga inštanca dobi okrajni šolski svet v tej zadevi le tedaj besedo, če se mu da priložnost, razsojati prepis, oziroma obsojiti zlorabo šolskih prostorov.

3. Tudi iz stališča lastninske pravice nima niti okrajni niti deželni šolski svet s to zadevo prav ničesar opraviti. Šola ni last niti okrajnega niti deželnega šolskega sveta, temveč ona je last šolske občine. Vsako šolsko poslopje je s pripadajočim posestvom vred v zemljiški knjigi vknjiženo na »šolsko občino«, nikoli na krajni, a še manje na okrajni šolski svet. V onih krajih, v katerih se meje šolske občine vjemajo z mejami politične občine, je lahko šola vknjižena na posest politične občine. Posestnik je gospodar svoje imovine. Ker zastopa šolsko občino na kmetih krajni (a ne okrajni) šolski svet, sme krajni šolski svet na podlagi sejnega sklepa učiteljstvu vsako rabo šolskih prostorov, za katere sibi, najše tako koristne namene (seveda izvzemši predpisani pouk šolske mladine) prepovedati. Okrajni šolski svet pa ne more vsake rabe šolskih prostorov prepovedati, temveč samo tisto, kar nasprotuje namenu šole (pojem šola se sme tu nanašati tudi na odrasle ljudi.) A tudi šolsko vodstvo mora v zmislu § 29. šolskega in učnega reda kraj. šolskemu svetu in vsaki drugi korporaciji, četudi bi ta bila okrajni šolski svet, prepovedati rabo šolskih prostorov za zadeve, ki nasprotujejo namenu šole. Če pa se nameravana raba ne vjema z namenom šole, še s tem ni rečeno, da mu nasprotuje. N. pr. na tvoji šoli se prirejajo s šolsko mladino slavnosti, predstave i. t. d., te se ne vjemajo z namenom šole, a mu ne nasprotujejo, ker imajo za mladino in ljudstvo vendar mnogo poučnega na sebi ter pospešujejo in večajo veljavo šole. Torej je iz stališča šolskega in učnega reda odvisno od šolskega vodje, oziroma učiteljstva, iz stališča nadzorovalne oblasti in lastninske pravice pa od krajnega šolskega sveta, če se smejo v šoli take predstave prirejati. Okrajni šolski svet nima s tem tako dolgo noženega posla, dokler se kaj protizakonitega ne zgodi in je torej pravzaprav pravna nezmisel, če tvoj nadučitelj vsako rabo šolskih prostorov naznanja okrajnemu šolskemu svetu, izvzemši slučaj, če je okrajni šolski svet izdal v tej zadevi ukaz zaradi evidence in statistike.

Posamezni taki slučaj niso sami na sebi škodljivi, lahko pa sčasoma izzovejo bolne razmere v naših stanovskih pravica ter ustvarijo okrajnim šolskim svetom prejudic, češ, ker ste doslej prostovoljno to toliko let naznanjali, se je navada uveljavila ter postane odslej vseobča dolžnost.

Zatorej spoznavajmo svoje pravice ter si jih varujmo!

Dohtar Jona.

III.

Vprašanje: V mojem krajnem šolskem svetu je hipoma poslal župnik svojega kaplana k seji krajnega šolskega

sveta in se dal po njem nadomeščati. Ali je to župnikovo postopanje zakonito opravičeno? Mazilovič.

Odgovor: Župnikovo postopanje ni zakonito opravičeno; zakaj noben član krajnega šolskega sveta se ne more dati po drugi osebi pri seji zastopati. Vsi sklepi dotične seje so zaradi tega neveljavni.

Znan mi je sledeči slučaj: Pred 13. leti se je dal neki župnik v nekem kraju na Štajerskem na isti način zaradi bolezni nadomeščati po svojem kaplanu pri seji krajnega šolskega sveta z naročilom, v nji v vseh zadevah proti učitelju glasovati. Učitelj je takoj spoznal nezakonitost tega početja, proglasil vse sklepe za neveljavne ter vložil ugovor na okrajni šolski svet, ki je hočeš, — nočeš, moral sejo kraj. šolskega sveta in vse njene sklepe razveljaviti ter odrediti novo sejo. To je župnik, ki je bil tudi član okrajnega šolskega sveta, predsednikov namestnik in glavarjev prijatelj, debelo gledal, da je moral učitelj zmagati in da se je on pred kmetom in gospodo tako hudo vrezal.

Ta dogodek ti daje direktivo, kako postopaj tudi ti, oziroma kateri drugi član ali ves krajni šolski svet v tej zadevi.

Nekateri gospodje duhovniki mnogokrat o pravici niti pojma nimajo; zato jih pošiljamo v šolo, da se je od a do ž do dobra nauče!

Dohhtar Ribež.

Slovenska Šolska Matica.

(Dalje.)

Za tako obsežno delovanje pa niti ti člani ne zadostujejo; zato je treba poiskati še drugih dohodkov. V ta namen se je obrnila Matica s prošnjo za denarno podporo na deželni zbor kranjski, na c. kr. naučno ministrstvo, na 87 posojilnic in hranilnic ter jim poslala izdane knjige. Deželni zbor kranjski in naučno ministrstvo še nista rešila prošnje, izmed posojilnic in hranilnic pa so le nekatere ustregle odborovi prošnji s tem, da so pristopile društvu kot ustanovnice ali letnice, ali pa so darovale društvu večjo vsoto, kakor n. pr. Mariborska posojilnica 50 K.*)

Hvala jil Velika večina pa se prošnji še ni odzvala. Največ bi se pri teh zavodih moglo storiti za društvo z osebnim vplivanjem na dotične odbornike. Zato pa imajo največ prilike poverjeniki, ki so večkrat v najtesnejši dotiki z njimi. Pravtako naj gg. poverjeniki pridobivajo za društvo druge imovitejše rodoljube itd. Le na ta način si bo postavilo društvo trdno podlago, na kateri bo moglo vzgraditi zasnovano podjetje in izvrševati svojo nalogo.

Matica se je obrnila na deželni odbor kranjski s prošnjo za podporo za izdavanje metodiških knjig za učiteljska, zlasti za dovoljenje pisateljskih nagrad, za »Navodilo« k Črnivčevi I. Računici. Tej prošnji pa se ni ugodilo, ker to »Navodilo« ni učna knjiga in ni aprobirano od naučnega ministrstva.

Da si osnuje svojo knjižnico, je stopila Matica v knjižno zvezo z vsemi slovanskimi in nekaterimi nemškimi društvi ter jim v ta namen poslala svoje publikacije. Odborovemu vabilu so se dozdej odzvala društva; Dědictví Komenského v Pragi z večjo zbirko knjig (s posredovanjem g. Jana Lega) »Učiteljsko udruženje« v Belgradu (z 81 knjigami, oziroma

zvezki) in »Hrv. pedagog. književni zbor« v Zagrebu (z slovanskimi knjigami.)

Svoje knjige je Matica podarila društvu »Ilirija« v Pragi in 5 koroškim članom.

Knjige so se poslale tudi vsem slovanskim in nekaterim nemškim šolskim listom v oceno.

S »Hrv. pedagoško-književnim zborom« v Zagrebu je stopila »Slov. Šolska Matica« v zvezo medsebojnega zamenjavanja vsakoletnih publikacij s temi-le pogoji:

1. Vsak društvenik imenovanih dveh društev dobi vsako leto, ako želi, poleg knjig svojega društva tudi publikacije drugega društva.

2. V ta namen ima dotični društvenik plačati razen društvenine svojega društva polovico letnega doneska drugega društva.

3. Za dobivanje knjig drugega društva namenjena vsota se dotičnemu odboru pošlje od odbora, ki je prispevek sprejel obenem z lastno društvenino.

Polovica letnine za »Hrv. pedagog.-književni zbor« znaša 1 K. Letos se je oglasilo 75 Matičarjev za hrvatske knjige, ki jih dobe naravnost od imenovanega društva. Sedem Matičarjev prejme tudi dozdanih 8 zvezkov »Pedagogijske enciklopedije« po polovični ceni, t. j. po 60 h za zvezek.

Svoje pisatelje, katerih je obilo, je nagrajevala Matica tako, da jim je plačevala po 40 K od tiskane pole ali po 250 K od tiskane strani. Urednik V. Bežek je dobival po 20 K od pole, gosp. Schreiner za stvarno ureditev Učnih slik po 100 K, tajnik Fr. Gabršek pa za poslovanje in sestavo imenika 100 K.

Po svojih pravilih prireja Matica tudi pedagoška predavanja. Dozdaj so bila naslednja:

1. G. ravnatelj Andr. Senekovič je dne 29. decembra 1900 v tukajšnji elektrarni razkazoval elektriške naprave.

2. G. prof. Iv. Macher je dne 25. marca 1901 v fizik. dvorani tukajšnje c. kr. I. drž. gimnazije predaval o rdečem snegu, krvavem dežju in drugih nenavadnih prirodnih prikaznih.

3. Dne 18. maja 1901 je predaval g. H. Schreiner v tukajšnjem »Narodnem domu« o fantaziji.

4. Dne 13. junija in 4. julija 1901 je predaval gospod prof. V. Bežek v Gorici o našem pravopisu in pravorečju.

5. G. ravnatelj Schreiner je govoril dvakrat (enkrat dne 5. decembra 1901 v učitelj. društvu za mariborsko okolico in dne 27. decembra 1902 v Narodnem domu v Ljubljani), o analizi duševnega obzorja otroškega.

6. G. prof. in c. kr. okr. šol. nadz. dr. J. Bezjak je leta 1902 predaval v učit. društvu za šentlenartski okraj o razlaganju besed, izrazov in rekel pri obravnavi beril v ljudski šoli.

7. Dne 5. oktobra 1902 je predaval g. prof. V. Bežek pri okr. učit. konf. v Gorici o formalnih in didaktičnih stopnjah in pa o razvijajoče — vpodabljačem pouku.

8. Dne 8. aprila 1903 je g. ravnatelj H. Schreiner razpravljaval formalne stopnje v Narodnem domu v Ljubljani.

9. Danes popoldne bo v tej dvorani predaval g. prof. V. Bežek o razvijajoče — vpodabljačem pouku.

Iz teh podatkov je razvidno, da se je odbor pošteno trudil, da zadosti svoji nalogi. Dela je bilo ves čas in na vseh straneh veliko, še več pa ga čaka. Toda odbor se ni strašil truda, ker si je bil v svesti, da je le na tej poti moči povzdigniti naše pedagoško slovstvo in s tem naše šolstvo. Ali in v koliko je izvršil odbor dano mu nalogo, o tem naj sodijo danes častiti društveniki sami.

*) Posojilnica v Ljutomeru 40 K, posojilnica v Trebnjem 20 K, posojilnica v Šmarju 20 K, posojilnica v Celju 20 K. Južno štajerska hranilnica v Celju je kupila knjig za 30 K, Posojilnica v Celju je postala ustanovnik z 80 K, posojilnica v Konjicah pa s 40 K.